CZU: 343.322 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.12087517**

„COMPLOT”: O NOȚIUNE APROAPE UITATĂ ÎN CONTEXTUL UNEI INFRACȚIUNI NOI

Brînza Serghei

doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Decan, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0001-5937-3926

Stati Vitalie

doctor în drept, profesor universitar, Departamentul Drept penal,
Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0003-1371-4961

As a result of a recent amendment, the Criminal Code of the Republic of Moldova was supplemented with art. 338², which provides liability for the crime of conspiracy against the Republic of Moldova. This crime is highlighted by certain features: 1) it involves an activity aimed at committing other, more serious crimes against state security; 2) this germinal activity is criminalized separately, not in the context of the norms that provide liability for these other crimes against state security. It can thus be noted that, in art. 338² of the Criminal Code of the Republic of Moldova, the activity of conceiving a crime was equated with a consummated crime. More precisely, in art. 338² of the Criminal Code of the Republic of Moldova, it is criminalized as a distinct crime either the externalization of the desire to commit one of the crimes provided by the art. 337, 338, 338¹ or 340¹ of the Criminal Code of the Republic of Moldova, or the preparation of one of these crimes. Finally, it should be noted that the crime, provided by the art. 338² of the Criminal Code of the Republic of Moldova, is not a crime with a plural subject.

Keywords: *conspiracy; crimes against state security; preparation for a crime; externalization of the desire to commit a crime; participation; preliminary agreement to commit a crime; plural subject of a crime*.

În rezultatul intrării în vigoare a Legii nr. 9 din 02.02.2023 pentru modificarea unor acte normative, Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) a fost completat, *inter alia*, cu art. 338² „Complotul împotriva Republicii Moldova”. Înainte de această completare, noțiunea de complot nu a fost utilizată în legea penală în vigoare a Republicii Moldova.

Este totuși de menționat că noțiunea în cauză nu este una nouă. Cuvântul „complot” provine din limba franceză *„complot”* și are ca sursă cuvântul latin „*complotum”*, care înseamnă „înțelegere secretă”.

Printre cele mai cunoscute comploturi, pe care le cunoaşte istoria, menționăm: Complotul lui Catilina din 63 î.Hr.; Complotul împotriva lui Iulius

Cezar din 44 î.Hr.; Complotul Pisonian din 65 d.Hr.; Complotul Vecerniei Siciliene din 1282; Conspiraţia Familiei Pazzi din 1478; Conspiraţia Babington din 1586; Complotul prafului de puşcă (denumit şi Trădarea Iezuită) din 1605; Complotul Báthory din 1610; Conspiraţia papală a lui Mazzarino din 1641; Complotul Cinq-Mars din 1642; Complotul papist din 1678; Complotul Rye House din 1683; Complotul Camisard din 1702; Complotul împotriva lui Napoleon Bonaparte din 1800; Conspiraţia lui Aaron Burr din 1804; Complotul Fieschi din 1857; Conspiraţia lui John Wilkes Booth din 1865; Complotul Mâna Neagră din 1914; Complotul Bierhalle din 1923; Complotul de la Reichstag din 1933, etc.

Desigur, nu putem trece cu vederea: Complotul de la Tămădău din 1864; Complotul de la Ploieşti din 1870; Complotul de la Tighina din 1917.

Comploturile care au mutilat fluxul istoriei au fost şi rămân o realitate îngrijorătoare. Acestea au dus la schimbări majore în istoria omenirii şi au avut un impact profund asupra evoluţiei societăţii. Este important să învăţăm din aceste evenimente, pentru că, să-i dăm dreptate lui Edmund Burke, „cei care nu cunosc istoria sunt sortiţi să o repete.” [1]

Adoptarea art. 338[2] CP RM are drept scop tocmai prevenirea intervenţiilor brutale în cursul istoriei, dar şi în exerciţiul democratic al alegerilor. Numai poporul, în calitate de titular al suveranităţii, are puterea de a decide soarta ţării. Subminarea pe calea complotului a ordinii constituţionale este o ameninţare gravă la adresa statului de drept şi a democraţiei. Din acest motiv, cei aserviţi unor interese străine ostile, care încearcă să sfideze voinţa poporului şi să deturneze cursul democratic al ţării, trebuie să suporte consecinţele acţiunilor lor.

Atât noţiunea de complot, cât şi ideea, pusă la baza dispoziţiei de la art. 338[2] CP RM, au precedente în legiuirile penale care au fost aplicate pe teritoriul Republicii Moldova. De exemplu, în art. 61 din Codul penal al Republicii Moldova din 1961, printre modalităţile normative ale infracţiunii de trădare de Patrie se regăseşte „complotul în scopul de a pune mâna pe putere”. [2] Găsim noţiunea de complot şi în reglementările premergătoare. Astfel, art. 79 din Codul penal al României din 1864 prevedea răspunderea pentru complotul având scopul, printre altele, „de a surpa, prin mijloace răzvrătitoare şi ridicare de popor, forma guvernului, sau de a aţâţa pe locuitori de a se scula în contra autorităţii Domnului.” [3, p. 21] În Codul penal al României din 1936, în alin. 5 art. 188, se menţiona: „Comite crima de trădare şi se pedepseşte cu muncă silnică pe viaţă, cetăţeanul român, care in timp de război [...] participă la comploturi, în scopul de a constrânge pe comandantul unei localităţi asediate de a se preda sau capitula.” [4] În aceste reglementări nu este specificată

intenţia subiectului infracţiunii de a colabora cu reprezentanţii unei entităţi străine ostile, aşa cum se face în art. 338[2] CP RM. O asemenea intenţie este menţionată doar implicit în precedentele legislative pe care le-am exemplificat.

Prevederi de genul celor din art. 338[2] CP RM pot fi identificate în legislaţiile altor state. Ne referim, printre altele, la state cu tradiţii democratice durabile.

Spre exemplu, potrivit art. 266bis din Codul penal al Confederaţiei Elveţiene, „orice persoană care, în vederea realizării sau sprijinirii operaţiunilor sau activităţilor străine îndreptate împotriva securităţii Elveţiei, contactează un stat străin, partide străine sau alte organizaţii străine ori agenţii acestora, [...] este pasibilă de pedeapsa privativă de libertate de maximum cinci ani sau de pedeapsă pecuniară.” [5]

§ 235[1] „Conspiraţie împotriva Republicii Estonia” din Codul penal al Republicii Estonia prevede: „Fapta cetăţeanului Republicii Estonia de a intra în legătură cu o putere străină, o organizaţie a unei puteri străine, un cetăţean străin sau o persoană care acţionează din ordinul unei puteri străine, în scopul de a săvârşi o infracţiune prevăzută la articolul 232 din prezentul Cod[1], constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de până la şase ani.” [6]

În Codul penal al Republicii Finlanda, secţiunea 11 „Conspiraţia de trădare” din Capitolul 12 are următorul conţinut: „O persoană care, în scopul săvârşirii unei infracţiuni anterior menţionate în acest Capitol, conspiră cu un stat străin sau cu un reprezentant al acestuia este condamnată pentru conspiraţie de trădare la amendă sau la închisoare de cel mult doi ani.” [7] În acelaşi cod, secţiunea 3 „Pregătirea înaltei trădări” din Capitolul 12 prevede, *inter alia*: „O persoană care, în scopul comiterii înaltei trădări, conspiră cu un stat străin sau cu un reprezentant al acestuia, [...] este condamnată pentru pregătirea faptei de înaltă trădare la închisoare de la patru luni la patru ani.” [7]

În alin. 6 § 1 art. 115 din Codul penal al Regatului Belgiei se stabileşte: „Complotul care are drept scop una dintre aceste crime[2] este pedepsit (cu

[1] În acest articol este incriminată fapta de trădare.

[2] Aceste crime sunt descrise în primele cinci alineate din acelaşi paragraf:

„Cel care facilitează inamicilor Statului intrarea pe teritoriul regatului;

Cel care le cedează oraşele, fortăreţele, magazinele, arsenalele, navele sau clădirile care aparţin Belgiei;

Cel care le furnizează ajutoare în soldaţi, oameni, bani, alimente, arme sau muniţii;

Cel care sprijină înaintarea trupelor inamicului pe teritoriul regatului sau împotriva forţelor belgiene terestre sau maritime, zdruncinând fidelitatea faţă de Rege şi faţă de Stat a ofiţerilor, soldaţilor, marinarilor sau altor cetăţeni.”*

În cazul de mai sus, tentativa pedepsibilă este asimilată crimei consumate.”*

* Codul penal al Regatului Belgiei. Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-BelgiaRO.html

detenţia de la douăzeci la treizeci de ani), dacă a fost urmată de un act premergător, şi cu detenţia de la cinci la zece ani, în cazul contrar.” [8] O reglementare foarte asemănătoare este cea din alin. 6 art. 115 din Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg: „Complotul având drept scop una dintre aceste infracţiuni[3] se pedepseşte cu recluziune de la 10 la 15 ani, dacă a fost urmat de o acţiune comisă pentru a-i pregăti executarea şi cu recluziune de la 5 la 10 ani în caz contrar.” [9]

În Codul penal al Georgiei, în alin. 2 art. 310 „Violarea securităţii externe a Georgiei” se menţionează: „Stabilirea de relaţii cu un stat străin sau cu o organizaţie străină, al cărei scop este fie pregătirea sau desfăşurarea de acţiuni militare sau de alte acte de agresiune împotriva Georgiei, fie alte acţiuni în scopul provocării unor astfel de acte, se pedepseşte cu închisoare de la opt la doisprezece ani.” [10]

Alin. 2 art. 135 „Acte de pregătire a înaltei trădări” din Codul penal al Greciei are următorul conţinut: „Fapta persoanei care conspiră cu o altă persoană în scopul de a săvârşi fapte dintre cele prevăzute la art. 134[4] sau care, prin înţelegeri cu un guvern străin, pregăteşte în prealabil săvârşirea uneia dintre aceste fapte, se pedepseşte cu detenţie.” [11]

Conform § 311 „Înalta trădare” din Codul penal al Republicii Slovace, „orice cetăţean al Republicii Slovace care, în asociere cu o putere străină sau cu un agent străin, săvârşeşte infracţiunea de conspiraţie sfidătoare împotriva Republicii Slovace, [...] se pedepseşte cu închisoare de la cincisprezece la douăzeci şi cinci de ani sau cu închisoare pe viaţă.” [12]

Nu în ultimul rând, în conformitate cu secţ. 103 din Codul penal al Regatului Ţărilor de Jos (Olanda), „conspiraţia pentru a săvârşi infracţiunea

[3] Se au în vedere infracţiunile specificate în primele cinci alineate din acest articol:
„Cel care a facilitat inamicilor statului intrarea pe teritoriul Marelui Ducat;
Cel care a predat oraşe, pieţe, poşte, magazine, arsenale sau clădiri aparţinând statului Marelui Ducat;
Cel care a oferit sprijin cu soldaţi, bărbaţi;
Cel care a sprijinit înaintarea armatelor acestora pe teritoriul Marelui Ducat sau împotriva forţei armate luxemburgheze, zdruncinând devotamentul ofiţerilor, al soldaţilor sau al altor cetăţeni faţă de Suveran şi faţă de stat.
În cazurile de mai sus tentativa pasibilă de pedeapsă va fi asimilată cu infracţiunea însăşi.”*
* Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg. Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/CodPenal-Luxemburg-RO.html

[4] În acest articol sunt incriminate faptele de înaltă trădare.

gravă prevăzută în secţ. 102[5], se pedepseşte cu închisoarea de până la zece ani sau cu o amendă din cea de-a cincea categorie.” [13]

Observăm că faptele, incriminate în art. 338[2] CP RM şi în normele corespondente din legile penale străine, se evidenţiază prin anumite trăsături comune:

1) ele presupun o activitate care are drept scop săvârşirea altor infracţiuni, mai grave, împotriva securităţii statului;

2) această activitate germinală este incriminată distinct, nu în contextul normelor care prevăd răspunderea pentru aceste alte infracţiuni contra securităţii statului.

Se poate astfel constata că, în art. 338[2] CP RM, activitatea de concepere a unei infracţiuni a fost echivalată cu o infracţiune consumată. O astfel de stare de lucruri nu este inedită. Ipoteze în anumite privinţe similare atestăm, de exemplu, în alin. (2) art. 141 şi în art. 279[1] CP RM.

Anterior, în legătură cu ipoteze din această categorie, am consemnat: „Nu oricare activitate de pregătire de infracţiune [...] merită a fi asimilată cu o infracţiune consumată. Trebuie să ne aflăm în prezenţa unei pregătiri [...] de o infracţiune suficient de periculoasă, pentru a motiva oportunitatea incriminării distincte a unei activităţi de pregătire de infracţiune [...] asimilate cu o infracţiune consumată.” [14, p. 616]

În aceeaşi ordine de idei, este util să citǎm, de asemenea, punctul de vedere exprimat de către I. Hadîrcă şi S. Copeţchi: „De regulă, actele preparatorii sau cele executorii urmează a fi calificate în acord cu norma din partea specială şi cu cea din partea generală ale Codului penal care reglementează pregătirea sau tentativa la infracţiune. Ca excepţie, în unele situaţii, în vederea prevenirii şi combaterii mai eficiente a anumitor tipuri de infracţiuni, legiuitorul recurge la incriminarea distinctă, în partea specială a Codului penal, în calitate de infracţiuni consumate, a actelor de pregătire la săvârşirea unei infracţiuni.” [15] Aceiaşi autori continuă: „În aceste situaţii, activitatea de pregătire la săvârşirea unei infracţiuni este atât de periculoasă, încât interesele persoanelor, statului şi ale societăţii per ansamblu necesită

[5] Această secţiune prevede: „Persoana care în mod intenţionat ajută inamicul sau pune Statul într-o poziţie dezavantajoasă faţă se inamic în timp de război, se pedepseşte cu închisoarea pe viaţă sau cu pedeapsa închisorii de până la treizeci de ani sau cu o amendă din cea de-a cincea categorie.”*

* Codul penal al Regatului Ţărilor de Jos (Olanda). Disponibil: codexpenal.just.ro/laws /CodPenal-Olanda-RO.html

luarea unor măsuri juridico-penale la o etapă mult mai timpurie, şi anume – atunci când sunt create condiţii pentru săvârşirea infracţiunii.” [15]

În acelaşi registru, nu ar fi corect să trecem cu vederea opinia care a fost exprimată de I. Tanoviceanu: „Statul poate fi lovit [...] în organizarea lui politică prin comploturi şi conspiraţiuni.” [16, p. 436]; „Nu se poate zice despre complot că are natură echivocă şi că prin urmare nu tulbură societatea chiar în caz de nereuşită. Complotul se pedepseşte, nu însă ca un act preparator al unei infracţiuni, ci fiindcă el constituie prin sine însuşi o infracţiune destul de gravă, independent de realizarea scopului ce se urmăreşte, deoarece este o provocare la crimă în contra siguranţei Statului.” [16, p. 436]; „Negreşit că trebuie ca un complot să fie pedepsit, chiar înainte de a se începe prepararea sau executarea lui, căci prin sine însăşi fapta constituie o infracţiune de sine stătătoare destul de gravă. Aci nu mai e vorba de o simpla cugetare, adică de un act intern şi prin sine însuşi inofensiv, căci complotul este o consfătuire si acea consfătuire constituie un pericol, deoarece cugetarea internă s-a exteriorizat prin cuvinte. Suntem dar pentru pedepsirea complotului, nu însă ca o derogaţiune de la regula că actele de preparare ori cugetare nu se pedepsesc, ci pentru că constituie o infracţiune de sine stătătoare.” [16, p. 623]

Din dispoziţia art. 338^2 CP RM aflăm că scopul infracţiunii de complot împotriva Republicii Moldova constă în comiterea uneia dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338^1 sau 340^1 CP RM. Analiza sancţiunilor din art. 337, 338 şi 338^1 CP RM denotă că infracţiunile, prevăzute de aceste trei articole, sunt infracţiuni grave sau deosebit de grave. Şi, ceea ce este nelipsit de importanţă, aceste infracţiuni sunt mai grave în comparaţie cu infracţiunea specificată la art. 338^2 CP RM.

Nu acelaşi lucru se poate susţine în legătură cu infracţiunile prevăzute la art. 340^1 CP RM (cu excepţia celor prevăzute la alin. (4) şi, parţial, alin. (5) din acest articol). Compararea sancţiunilor din acest articol cu cele din art. 338^2 CP RM arată că infracţiunile, specificate la art. 340^1 CP RM (cu excepţia celor prevăzute la alin. (4) şi, parţial, alin. (5) din acest articol), au o gravitate mai redusă decât infracţiunea prevăzută la art. 338^2 CP RM. Astfel, în acest caz, legiuitorul nu a ţinut cont de esenţa juridică a faptei incriminate la art. 338^2 CP RM. Drept urmare, în situaţia analizată, activitatea de concepere a unei infracţiuni, incriminată distinct, este sancţionată mai sever decât acea infracţiune în formă consumată. Considerăm că această abordare contravine principiilor fixate în art. 75 şi 81 CP RM.

După această paranteză să revenim la noţiunea de complot. Ce se are în vedere prin „complot” în art. 338^2 CP RM? Definiţia acestei noţiuni nu este

formulată în Codul penal al Republicii Moldova. În opoziţie, în alte legi penale, găsim definiţii ale noţiunii de complot.

În conformitate cu alin. (1) § 277 din Codul penal al Republicii Austria, complotul criminal constă în „fapta persoanei care convine cu o altă persoană săvârşirea împreună a [...] unei predări către o putere străină (§ 103) [...].” [17]

Potrivit art. 110 din Codul penal al Regatului Belgiei, „există complot din chiar momentul în care mai multe persoane iau hotărârea de a acţiona în acest sens.” [8]

Art. 327 din Codul penal al Republicii Croaţia, conspiraţia în vederea comiterii unei infracţiuni se atestă atunci când „oricine plănuieşte cu cineva să comită o infracţiune.” [18]

Conform alin. 1 art. 412-2 din Codul penal al Republicii Franceze, „constituie un complot decizia luată de mai multe persoane de a comite un atentat dacă această decizie este concretizată într-unul sau mai multe acte materiale.” [19]

În corespundere cu § 30 din Codul penal al Republicii Federale Germania, conspiraţie înseamnă fie „fapta persoanei care încearcă să determine o altă persoană să săvârşească o infracţiune sau să o instige în acest sens” [20] (alin. (1)), fie fapta persoanei „care este de acord, care acceptă solicitarea altei persoane sau care convine cu o altă persoană să săvârşească o infracţiune sau să incite la săvârşirea unei infracţiuni” [20] (alin. (2)).

Potrivit alin. 4 art. 135 din Codul penal al Greciei, „o conspiraţie există atunci când două sau mai multe persoane decid în comun să înfăptuiască un act de înaltă trădare sau îşi asumă obligaţia reciprocă de a înfăptui un asemenea act.” [11]

Art. 58 din Codul penal al Republicii Malta, „o conspiraţie subzistă din momentul în care orice tip de acţiune este planificată sau convenită între două sau mai multe persoane.” [21]

În conformitate cu secţiunea 80 din Codul penal al Regatului Ţărilor de Jos (Olanda), „există conspiraţie de îndată ce două sau mai multe persoane vor fi de acord să comită infracţiunea.” [13]

Alin. 1 art. 17 din Codul penal al Regatului Spaniei prevede: „Există complot când două sau mai multe persoane se înţeleg să comită un delict şi trec la comiterea acestuia.” [22]

În corespundere cu art. 295 din Codul penal al Republicii Slovenia, conspiraţia presupune că făptuitorul „este de acord să săvârşească o infracţiune cu altă persoană.” [23]

Noţiunea de complot a fost definită, de asemenea, în unele legiuiri penale aplicate de-a lungul timpului pe teritoriul României. Definiţiile noţiunii de

complot, formulate în aceste legiuiri se aseamănă în multe privinţe cu definiţiile aceleiaşi noţiuni din legile penale ale altor state exemplificate *supra*.

De exemplu, în Codul penal al României din 1864, în alin. 2 art. 79, se explică: „Complotul este atunci când prin sfătuire, se va fi luat întreaga hotărâre şi se va fi făcut punerea la cale între două sau mai multe persoane spre a ajunge la săvârşirea vreuneia din acele două crime prevăzute la art. 76 si 78.” [3, p. 21]

La rândul său, art. 227 din Codul penal al României din 1936 prevede: „Când două sau mai multe persoane, de comun acord, au luat hotărârea de a săvârşi vreuna din crimele prevăzute de art. 184, 185, 186, 188, 204, 207, 210 şi 211[6], comit complot.” [4]

Potrivit alin. 1 art. 167 din Codul penal al României din 1968, complotul se exprimă în „iniţierea sau constituirea unei asociaţii sau grupări în scopul săvârşirii vreuneia dintre infracţiunile prevăzute în art. 155-163, 165 şi 165[1] [7] ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unei astfel de asociaţii sau grupări.” [24]

În alin. (1) art. 286 din Codul penal al României din 2004, prin „complot” se avea în vedere „iniţierea sau constituirea unei asociaţii sau grupări în scopul săvârşirii vreuneia dintre infracţiunile contra securităţii naţionale ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unei astfel de asociaţii sau grupări.” [25]

Precizăm că în Codul penal în vigoare al României nu este folosită noţiunea de complot şi nu există norme similare cu cele sus-menţionate. Aceasta deşi la lit. a) art. 3 al Legii României nr. 51 din 29.07.1991 privind siguranţa naţională a României se stabileşte: „Constituie ameninţări la adresa siguranţei naţionale a României [...] *planurile* (evid. ns.) şi acţiunile care vizează suprimarea sau ştirbirea suveranităţii, unităţii, independentei sau indivizibilităţii statului român.” [26]

În jurisprudenţa Curţii Constituţionale a României sunt expuse raţionamentele care stau la baza renunţării la utilizarea noţiunii de complot în legislaţia penală în vigoare a României. Astfel, din pct. 17 al Deciziei Curţii Constituţionale a României nr. 823 din 12.09.2017, rezultă că noţiunea de grup infracţional organizat din art. 367 din Codul penal în vigoare al României este o noţiune generică, între altele, faţă de noţiunea de complot, care a fost folosită în

[6] Aceste articole prevăd răspunderea pentru trădare sau pentru alte crime ori delicte contra siguranței statului.

[7] Aceste articole prevăd răspunderea pentru trădare sau pentru alte crime ori delicte contra siguranței statului.

Codul penal al României din 1968.[8] O concluzie similară reiese din pct. 40 al Deciziei Curţii Constituţionale a României nr. 460 din 05.07. 2018. În plus, din acest punct aflăm, de asemenea, că noţiunea de complot este una care face parte din „multitudinea de noţiuni juridice întâlnite anterior în materia pluralităţii de infractori.” [27]

În doctrina penală română sunt exprimate puncte de vedere care converg cu această abordare din jurisprudenţa Curţii Constituţionale a României. Astfel, referitor la infracţiunea de complot care a fost prevăzută la art. 79 din Codul penal al României din 1864, G.Șt. Bădulescu şi G.T. Ionescu au menţionat că aceasta este săvârşită „de două sau mai multe persoane”. [28, p. 130] În legătură cu infracţiunea de complot care a fost prevăzută de art. 167 din Codul penal al României din 1968, M. Basarab opinează: „Complotul reprezintă una dintre formele pluralităţii constitutive de făptuitori.” [29, p. 41] La rândul său, T. Toader susţine: „Complotul are o pluralitate de făptuitori, atunci când fapta se realizează prin constituirea unei asociaţii sau grupări ori prin aderarea sau sprijinirea acesteia.” [30, p. 22]

În context, este cazul să ne întrebăm: prevede oare art. 338[2] CP RM o infracţiune cu subiect plural[9]?

Spre deosebire de infracţiunea specificată la art. 167 din Codul penal al României din 1968, cea prevăzută la art. 338[2] CP RM nu se realizează prin constituirea unei asociaţii sau grupări ori prin aderarea sau sprijinirea acesteia. Este adevărat că săvârşirea infracţiunii, specificate la art. 338[2] CP RM, implică necesarmente o corelaţie dintre subiectul acestei infracţiuni şi statul străin, organizaţia străină, entitatea anticonstituţională sau reprezentantul acestora. În pofida acestui fapt, indiferent de modalitatea normativă sub care se prezintă, infracţiunea examinată poate fi săvârşită de către o singură persoană. Din art. 338[2] CP RM nu reiese că organizaţia străină ori reprezentantul unui stat străin, al unei organizaţii străine sau al unei entităţi anticonstituţionale săvârşesc infracţiunea examinată. Aceştia nu execută latura obiectivă a infracţiunii specificate la art. 338[2] CP RM, ci doar contribuie la executarea acesteia.

[8] A se vedea: Decizia Curții Constituționale a României nr. 823 din 12.09.2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 367 alin. (6) din Codul penal. În: Monitorul Oficial al României, 2018, nr. 310.

[9] După L.M. Stănilă, „subiectul plural este alcătuit din două sau mai multe persoane şi se întâlneşte în cazul infracţiunilor care, prin natura lor, nu pot fi săvârşite decât de două sau mai multe persoane împreună [...]”.*

A se vedea: STĂNILĂ, L.M. Drept penal. Partea generala II. București: Universul Juridic, 2021, p. 7. 380 p.

Infracţiunea analizată presupune participaţia complexă cu precizarea că rolul de organizator, de instigator sau de complice la infracţiunea, prevăzută la art. 338[2] CP RM, îl are organizaţia străină ori reprezentantul unui stat străin, al unei organizaţii străine sau al unei entităţi anticonstituţionale, cu care subiectul fie stabileşte sau menţine legături în scopul comiterii uneia dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338[1] sau 340[1] CP RM, fie îşi exprimă acordul de a se implica într-o astfel de activitate.[10]

În concluzie, infracţiunea, prevăzută la art. 338[2] CP RM, nu este o infracţiune cu subiect plural.

Pentru a percepe esenţa noţiunii de complot din art. 338[2] CP RM, este necesar să răspundem, în plus, la următoarea întrebare: este oare în acest articol incriminată, ca infracţiune distinctă, pregătirea de una dintre infracţiunile specificate la art. 337, 338, 338[1] sau 340[1] CP RM?

Este de menţionat că, în rezultatul analizei legilor penale ale altor state, se profilează două concepţii legislative. *Prima* dintre aceste concepţii presupune că în normele, care sunt corespondente cu art. 338[2] CP RM, este incriminată, ca infracţiune distinctă, pregătirea de una dintre infracţiunile contra securităţii naţionale.

Astfel, potrivit secţ. 3 „Pregătirea înaltei trădări” din Capitolul 12 din Codul penal al Republicii Finlanda, „o persoană care, în scopul comiterii înaltei trădări, conspiră cu un stat străin sau cu un reprezentant al acestuia, [...] este condamnată pentru *pregătirea faptei de înaltă trădare* (evid. ns.) [...].” [7] În alin. 2 art. 135 „Acte de pregătire a înaltei trădări” din Codul penal al Greciei, se menţionează că făptuitorul „pregăteşte în prealabil săvârşirea uneia dintre [faptele prevăzute de art. 134]” [11], iar în alin. 3 din acelaşi articol este folosită sintagma „orice altă acţiune de pregătire prealabilă.” [11] În fine, aceeaşi concepţie legislativă, deşi într-o manieră implicită, este promovată în alin. 1 art. 412-2 din Codul penal al Republicii Franceze, din care aflăm că decizia de a comite infracţiunea de complot „este concretizată într-unul sau mai multe acte materiale.” [19]

Concepţia legislativă analizată este consonantă cu un punct de vedere exprimat în literatura de specialitate română. Astfel, în legătură cu infracţiunea de complot care a fost prevăzută la art. 167 din Codul penal al României din 1968, M. Zolyneak consideră că, în acest caz, atestăm „incriminarea unei activităţi ca infracţiune de sine stătătoare, activitate care are caracter de act

[10] Statul străin și entitatea anticonstituțională nu pot avea rolul juridic de participant la infracțiunea examinată, întrucât nu sunt considerate persoane juridice în conformitate cu legislația Republicii Moldova.

pregătitor, de creare a unor condiţii optime care să asigure săvârşirea altor infracţiuni.” [31]

A doua concepţie legislativă presupune că în normele, care sunt corespondente cu art. 338[2] CP RM, este incriminată ca infracţiune distinctă exteriorizarea dorinţei de a săvârşi una dintre infracţiunile contra securităţii naţionale.

Ce înseamnă „exteriorizarea dorinţei de a săvârşi o infracţiune”?

Din punctul de vedere al lui I. Tanoviceanu, „ca excepţiune la regula că actele preparatoare nu se pedepsesc, unii autori citează art. 79 Cod. pen. (se are în vedere Codul penal al României din 1864 – *n.a.*), care dispune pedepsirea complotului, chiar când n-a fost urmat de un act săvârşit sau început spre a prepara executarea crimelor prevăzute de art. 76 şi 78 Cod. pen. (se are în vedere Codul penal al României din 1864 – *n.a.*). Credem ca această părere e neîntemeiată, din cauza ca complotul nu e în realitate un act preparator.” [16, p. 436] În opinia aceluiaşi autor, „relativ la complot [...], chiar dacă nu ar constitui aceste fapte infracţiuni de sine stătătoare, ele nu pot, în nici un caz, sa fie considerate ca acte de preparare a infracţiunii.” [16, p. 438] G. Antoniu opinează că „în unele cazuri subiectul îşi exteriorizează hotărârea luată fără să treacă totodată la executarea acesteia. [...] În aceste situaţii faza internă apare a fi însoţită de o latură externă [...].” [32, p. 28] E.-G. Simionescu este de părerea că, în cazul infracţiunii de complot care a fost prevăzută de art. 167 din Codul penal al României din 1968, „perioada spirituală cunoaşte şi o latură externă, [...] caz în care nu s-a realizat vreo manifestare externă pentru executarea rezoluţiunii, dar legea poate face din manifestarea externă a deliberării şi luării deciziei, conţinutul obiectiv al unor infracţiuni de sine stătătoare.” [33] Nu în ultimul rând, M. Grama, vorbind despre fazele infracţiunii în reglementarea Codul penal al României din 1864, distinge, *inter alia*, faza oratorică, „în care ideea criminală este comunicată de către o persoană altei persoane. În această fază infracţiunea nu se pedepsea, cu excepţia cazurilor de omor, *de complot* (evid. ns.) şi asociaţii de răufăcători.” [34, p. 38; 35, p. 39]

Aşadar, exteriorizarea dorinţei de a săvârşi o infracţiune presupune că, după ce i-a apărut ideea de a comite o infracţiune, dar, totodată, înainte de a fi creat intenţionat condiţii pentru săvârşirea acelei infracţiuni, făptuitorul comunică altor persoane despre intenţia lui de a comite respectiva infracţiune.

După această digresiune necesară, revenim la cea de-a doua concepţie legislativă, prezentând exemple din anumite legi penale. Bunăoară, în art. 228 din Codul penal al României din 1936, se vorbeşte despre „complot sau [...] pregătirea uneia din crimele prevăzute la art. 204 şi 207.” [4] În alin. 6 § 1 art.

115 din Codul penal al Regatului Belgiei se menţionează fapta de complot „urmată de un act premergător.” [8] În mod apropiat, în conformitate cu alin. 6 art. 115 din Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg este descris complotul „urmat de o acţiune comisă pentru a-i pregăti executarea.” [9] În alin. (2) art. 57 din Codul penal al Republicii Malta este relevat „cazul în care, pe lângă simpla conspiraţie, au fost luate şi măsuri pregătitoare pentru săvârşirea crimei.” [21] Din toate aceste exemple rezultă că, în cazul complotului, este suficientă exteriorizarea dorinţei de a săvârşi o infracţiune contra securităţii naţionale.

După etalarea celor două concepţii legislative, trebuie să ne exprimăm propria viziune.

În art. 338^2 CP RM este incriminată fapta celui care fie stabileşte sau menţine legăturile cu un stat străin, cu o organizaţie străină, cu o entitate anticonstituţională sau cu reprezentantul acestora în scopul comiterii unei dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338^1 sau 340^1 CP RM, fie îşi exprimă acordul de a se implica într-o astfel de activitate. Să încercăm să privim prestaţia subiectului infracţiunii, prevăzute la art. 338^2 CP RM, prin prisma definiţiei noţiunii de pregătire a infracţiunii. În alin. (1) art. 26 CP RM, această definiţie cuprinde, între altele, următoarea ipoteză: „înţelegerea prealabilă de a săvârşi o infracţiune, [...] dacă, din cauze independente de voinţa făptuitorului, infracţiunea nu şi-a produs efectul.” [36]

La prima vedere, în toate cazurile, subiectul infracţiunii, prevăzute la art. 338^2 CP RM, nu doar îşi exteriorizează dorinţa de a săvârşi una dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338^1 sau 340^1 CP RM. Aşa cum poate părea, în toate cazurile, cele două sau mai multe persoane – între care fie se stabilesc sau se menţin legăturile în scopul comiterii unei dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338^1 sau 340^1 CP RM, fie există un acord de a se implica într-o astfel de activitate – desfăşoară în comun acţiuni concrete de informare reciprocă, pentru a determina caracterul şi conţinutul comportamentului infracţional ulterior. În aparenţă, în toate cazurile, această acţiune de informare reciprocă reprezintă începutul punerii în aplicare (pe calea coordonării voinţelor, poziţiilor şi rolurilor) a intenţiei de a comite una dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338^1 sau 340^1 CP RM.

Realitatea este însă alta. Despre înţelegere prealabilă de a săvârşi o infracţiune, ca modalitate a pregătirii de infracţiune în accepţiunea art. 26 CP RM, se poate vorbi doar atunci când s-a ajuns la un acord între două sau mai multe persoane pentru a comite în comun o infracţiune. În alţi termeni, înţelegerea prealabilă de a săvârşi o infracţiune, ca modalitate a pregătirii de infracţiune în accepţiunea art. 26 CP RM, implică încheierea unui acord între două sau mai multe

persoane, cu condiţia ca aceste persoane să fie coautori ai unei infracţiuni.

Din art. 338[2] CP RM nu rezultă condiţia obligatorie ca obiectul înţelegerii prealabile dintre subiectul infracţiunii, prevăzute de acest articol, pe de o parte, şi statul străin, organizaţia străină, entitatea anticonstituţională sau reprezentantul acestora, pe de altă parte, să se exprime în comiterea în comun de către cele două părţi a uneia dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338[1] sau 340[1] CP RM. Este posibil ca sarcina de săvârşire a unor astfel de infracţiuni să-i revină exclusiv subiectului infracţiunii prevăzute la art. 338[2] CP RM.

Concluzia este următoarea: în art. 338[2] CP RM este incriminată, în mod alternativ:

1) exteriorizarea dorinţei de a săvârşi una dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338[1] şi 340[1] CP RM, aceasta îmbrăcând forma unei infracţiuni care este independentă de oricare dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338[1] sau 340[1] CP RM;

2) pregătirea de una dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338[1] şi 340[1] CP RM, aceasta îmbrăcând forma unei infracţiuni care este independentă de oricare dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338[1] sau 340[1] CP RM.

Prima dintre aceste ipoteze se atestă atunci când obiectul înţelegerii prealabile dintre subiectul infracţiunii, prevăzute de acest articol, pe de o parte, şi statul străin, organizaţia străină, entitatea anticonstituţională sau reprezentantul acestora, pe de altă parte, se exprimă în comiterea exclusiv de către subiectul infracţiunii, prevăzute la art. 338[2] CP RM, a uneia dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338[1] sau 340[1] CP RM. A doua ipoteză se atestă atunci când obiectul înţelegerii prealabile dintre subiectul infracţiunii, prevăzute de acest articol, pe de o parte, şi statul străin, organizaţia străină, entitatea anticonstituţională sau reprezentantul acestora, pe de altă parte, constă în comiterea în comun de către cele două părţi a uneia dintre infracţiunile prevăzute la art. 337, 338, 338[1] sau 340[1] CP RM.

Referinţe:

1. Edmund Burke > Quotes. [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: https://www.goodreads.com/quotes/111024-those-who-don-t-know-history-are-doomed-to-repeat-it
2. Codul penal Republicii Moldova din 24.04.1961. În: Вештиле Советулуй Супрем ал РССМ, 1961, nr. 10.
3. Codice penal şi de procedură criminală. Bucureşti: Imprimeria Statului, 1865. 230 p.

4. Codul penal al României din 17.03.1936. În: Monitorul Oficial al României, 1936, nr. 65.
5. Schweizerisches Strafgesetzbuch. [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/de
6. Codul penal al Republicii Estonia. [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-PenalEstonia-RO.html
7. Codul penal al Republicii Finlanda. [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-PenalFinlanda-RO.html
8. Codul penal al Regatului Belgiei. [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-BelgiaRO.html
9. Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg. [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/CodPenal-Luxemburg-RO.html
10. Criminal Code of Georgia. [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: https://matsne.gov.ge/en/document/view/16426?publication=253
11. Codul penal al Greciei. [Accesat: 19.08.2023] [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Grecia-RO.html
12. Codul penal al Republicii Slovace. [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-PenalSlovacia-RO.html
13. Codul penal al Regatului Ţărilor de Jos (Olanda). [Accesat: 19.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/CodPenal-Olanda-RO.html
14. BRÎNZA, S., STATI, V. Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. I. Chişinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p.
15. HADÎRCĂ, Igor, COPEŢCHI, Stanislav. Calificarea infracţiunilor în cazul concurenţei dintre o normă generală şi una specială. În: Revista Naţională de Drept, 2015, nr. 11, p. 31-37.
16. TANOVICEANU, I. Tratat de drept şi procedură penală, ediţiunea a doua a Cursului de drept şi procedură penală, revăzut şi completat. Vol. I. Bucureşti: Tipografia Curierului Judiciar, 1927. 1043 p.
17. Codul penal al Republicii Austria. [Accesat: 20.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-AustriaRO.html
18. Codul penal al Republicii Croaţia. [Accesat: 20.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-PenalCroatia-RO.html
19. Codul penal al Republicii Franceze. [Accesat: 20.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-PenalFranta-RO.html
20. Codul penal al Republicii Federale Germania. [Accesat: 20.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/CodPenal-Germania-RO.html
21. Codul penal al Republicii Malta. [Accesat: 20.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-MaltaRO.html
22. Codul penal al Regatului Spaniei. [Accesat: 20.08.2023] Disponibil:

codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-SpaniaRO.html
23. Codul penal al Republicii Slovenia. [Accesat: 20.08.2023] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-PenalSlovenia-RO.html
24. Codul penal al României din 21.06.1968. În: Buletinul Oficial, 1968, nr.79-79 bis.
25. Codul penal al României din 28.06.2004. În: Monitorul Oficial al României, 2004, nr. 575.
26. Legea României nr. 51 din 29.07.1991 privind siguranţa naţională a României. În: Monitorul Oficial al României, 1991, nr. 163.
27. Decizia Curţii Constituţionale a României nr. 460 din 05.07.2018 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 367 alin. (1) şi alin. (3) din Codul penal, art. 3 alin. (3) şi alin. (4) şi ale art. 4 alin. (9), alin. (11) şi alin. (13) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 74/2013 privind unele măsuri pentru îmbunătăţirea şi reorganizarea activităţii Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative, a dispoziţiilor art. 172 alin. (10) şi alin. (12), art. 375 şi art. 377 din Codul de procedură penală, ale art. 248 din Codul penal din 1969 şi ale art. 297 alin. (1) din Codul penal cu referire la art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie. În: Monitorul Oficial al României, 2018, nr. 979.
28. BĂDULESCU, G.Șt., TOMESCU, G.T. Codul penal adnotat cu jurisprudenţă şi doctrină română şi franceză. Bucureşti: Curierul Judiciar, 1911. 600 p.
29. PAŞCA, V. et al. Codul penal comentat. Vol. 2: partea specială / coord.: BASARAB, M. Bucureşti: Hamangiu, 2007. 1162 p.
30. TOADER, T. Drept penal român: partea specială. Bucureşti: Hamangiu, 2012. 555 p.
31. ZOLYNEAK, M. Cu privire la actele pregătitoare în concepţia noului Cod penal. În: Analele ştiinţifice ale Universităţii „Al.I. Cuza” din Iaşi, 1972, Tomul XVIII, Secţiunea III, Ştiinţe Juridice, p. 7-15.
32. ANTONIU, G. Tentativa (doctrină, jurisprudenţă, drept comparat). Bucureşti: Tempus, 1995. 314 p.
33. SIMIONESCU, E.-G. Fazele infracţiunii intenţionate. În: Aspecte teoretice şi practice. În: Analele Universităţii „Constantin Brâncuşi” din Târgu Jiu, Seria Ştiinţe Juridice, 2012, nr. 4, p. 71-80.
34. GRAMA, M. et al. Drept penal. Partea generală. Chişinău: Cartier, 2005. 624 p.
35. GRAMA, M. et al. Dreptul penal. Partea generală. Vol. I. Chişinău: Tipografia Centrală, 2012. 328 p.
36. Codul penal al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 128-129.